

2010-01-12, Srijeda, 13. siječnja 2010.

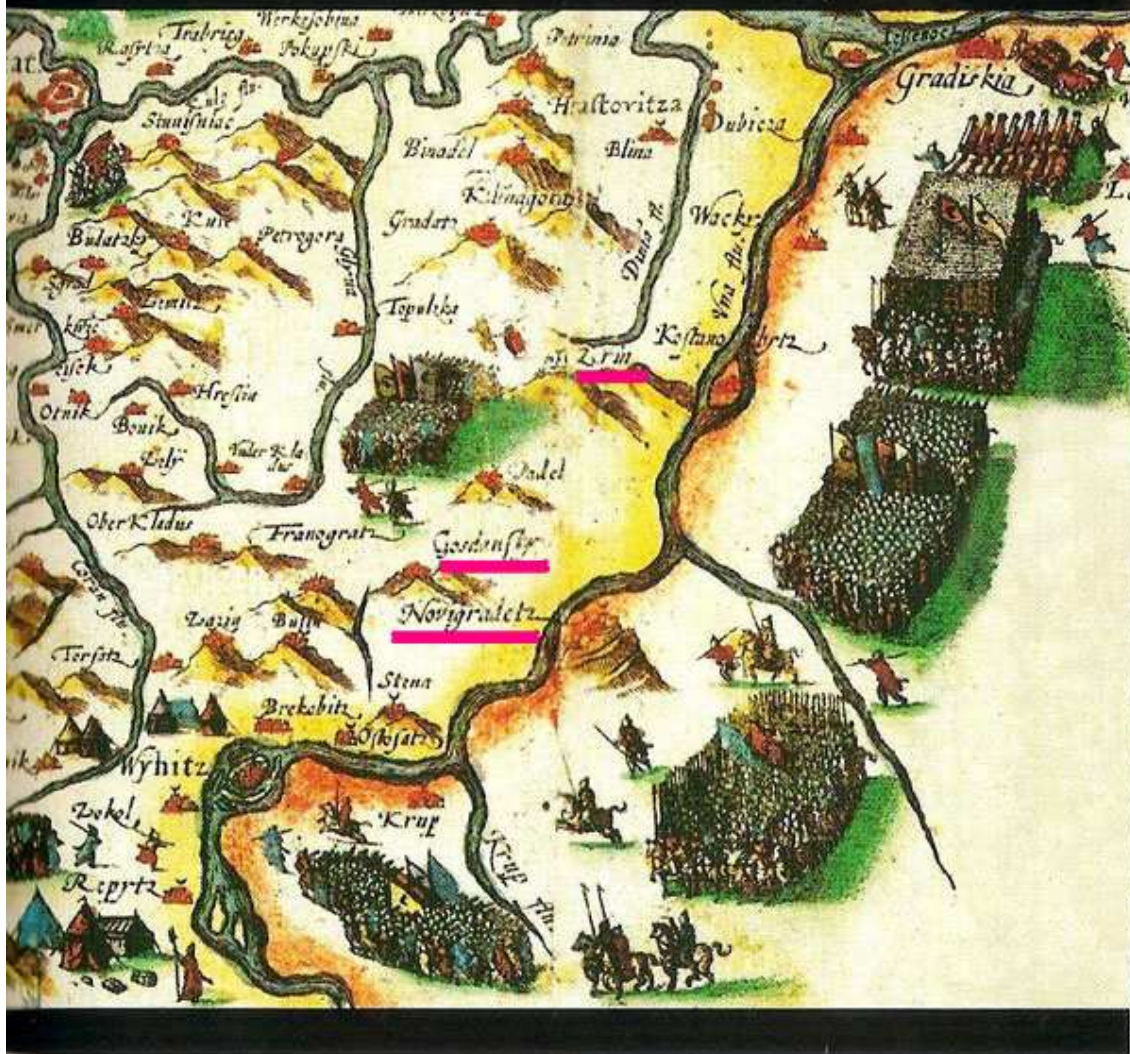
Damir Borovčak: Gvozdansko - svetište hrvatskog junaštva (1. dio)

Dogodilo se 13. siječnja 1578.

Padom Bosanskog Kraljevstva 1463. godine i teškim porazom hrvatske vojske na Krbavskom polju 1493. godine počinje razdoblje trajne nesigurnosti i obrambenih ratova za povijesnu opstojnost Hrvatskoga Kraljevstva. Više od dva stoljeća ogromni naponi hrvatskoga plemstva i hrvatskoga naroda bili su usmjereni i okrenuti problemu ratne i egzistencijalne ugroženosti. Kako očuvati zemlju i narod, pitanje je iz tih vremena, na koje nas u svom istraživanju upućuje povjesničar dr. Milan Kruhek.[1] Na tom su se pitanju tijekom cijelog 16. i 17. stoljeća susretali pojedinačni interesi plemstva i zajednička državna politika koju je vodio Hrvatski sabor. U krvavom 16. stoljeću i gotovo neprekidnim ratovima s Turcima, Hrvatska se borila za goli opstanak i preživljavanje. Brojnim poznatim i manje poznatim junaštvima i nesebičnim djelima ostaci ostataka nekad slavnog Hrvatskoga kraljevstva jedva su očuvani od silovitih naleta turskih osvajača, posebice zahvaljujući besprimjernom junaštvu hrvatske plemićke obitelji Zrinskih te oko njih okupljenih hrvatskih vojnika i težaka.

G. De Jode, karta Hrvatske (detalj), Antwerpen 1593., kolorirani bakrorez, zbirka Novak

U to se vrijeme Hrvatska branila u Pounju, koje je bilo štit Hrvatskog Kraljevstva. Zbog stalnih prodora turskih četa u unutrašnjost, bitke se ponekad odvijaju i na obalama Kupe i Korane. Iz tih vremena u hrvatskom povijesnom pamćenju ostaje također i turska opsada Sigeta, jer se i tamo branila Hrvatska. Posebno je značajan nadnevak 7. rujna 1566. kad je Nikola IV. Zrinski, poznatiji kao Nikola Šubić Zrinski, s posljednjim preostalim braniteljima, većinom Hrvata, pokušao proboj iz grada Sigeta. Cijeli život bio je neustrašivi branitelj od osmansko-turske najezde te je tako i završio svoj junački život. Opravdano je zaslužio počasno mjesto u hrvatskoj junačkoj povijesti. Nažalost, danas ga više od rodne mu Hrvatske, slave u Mađarskoj, a čak ga posebno štiju u dalekom Japanu.[2]

Nikola Šubić Zrinski rođen je u Pounju, u gradu Zrinu na obroncima Zrinske gore najvjerojatnije 1506.g. Grad-utvrda Zrin prvi puta se spominje u 13. stoljeću, a od 1347. godine u posjedu je plemićke obitelji Šubića. koji po gradu uzimaju ime Zrinski. Ostaje prešućeno da je desetak godina poslije smrti Nikole Šubića Zrinskog utvrda Gvozdansko u Hrvatskoj doživjela još tragičniju sudbinu Sigeta. Na žalost ta je povijesna činjenica posve zapostavljena u hrvatskom sjećanju.

Grad-utvrda Gvozdansko spominje se prvi puta 1488. godine.[3] a izgradili su ga knezovi obitelji Zrinski za potrebe zaštite rudnika srebra i olova. Ti strateški metali iz gvozdanskih rudnika bili su na najbolji način korišteni za gospodarski uspon knezova Zrinskih, ali i za dugogodišnju uspješnu

obranu njihovih posjeda u Pounju. Od srebra je Nikola III. Zrinski započeo, a njegov sin Nikola Šubić Zrinski nastavio, kovati srebrni novac. Kada je točno osnovana kovnica novca u Gvozdanskom nije poznato, no prvi pisani trag potječe iz 1525. godine.[4] U Gvozdanskom je bila uređena kovnica s javnim kraljevskim nadzorom nad emisijom novca, osigurana je primjerena uprava i organizacija te potrebna stručnost i sigurnost.[5] Iz te kovnice potječu izuzetni primjerci denara, groša, a posebno talira. Upravo taliri privlače pozornost, jer su ljepotom dojmiljivi zbog kakvoće umjetničkog likovnog rješenja. Pravo su remek djelo vještih gravera kalupa.[6] Kako bi rudnici radili, kako bi se iz rude proizvodilo srebro i olovo, kako bi se zatim kovao novac, bila je potrebna snažna i stručna opremljenost. Pored srebra, posebno je vađenje olova imalo svoju stratešku i gospodarsku vrijednost. Rudarski su majstori bili posebno traženi, pa su stigli kao hrvatski rudari iz Bosne, iz Japraga, današnje Ljubije i okolice. U to vrijeme zbog logistike takve metalne proizvodnje sigurno se oko Gvozdanskog snažno razvijao i život hrvatskih seljaka i težaka.

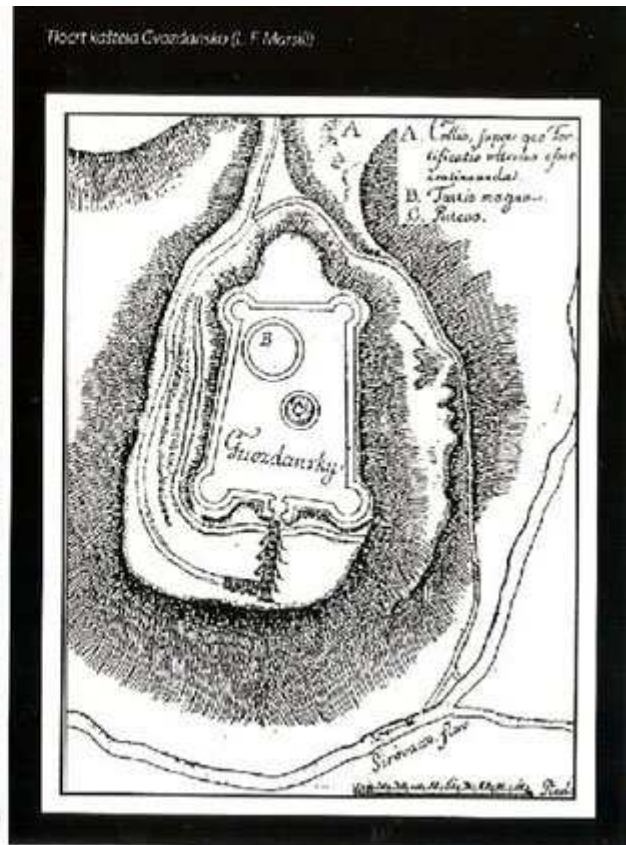
Danas u Arheološkom muzeju u Zagrebu postoji samo nekoliko primjeraka zrinskog novca, dok se puno veće količine novca iz kovnice Gvozdansko mogu naći u muzejima Budimpešte, Beča i drugdje po Europi. Kako to? To je objašnjivo time što su knezovi Zrinski svojim novcem branili svoje posjede, a time i Hrvatsko Kraljevstvo. Postoje razni pisani tragovi koji ukazuju da su Zrinski pisma zamolbe za pomoć slali na sve strane u tadašnjoj Europi,[7] zbog traženja združene i snažnije obrane od Turaka. No potreba pomoći nije shvaćena, pa je ostala jedna i kukavna. U toj situaciji logično je da su Zrinski sami koliko su god mogli financirali obranu. Očito su nabavljali oružje i vojnu opremu svojim novcem u Europi. Tako su iz gvozdanskih rudnika i kovnice uzdržavali opremu i vojsku Hrvatskog Kraljevstva.[8]

Milan Kruhek

GVOZDANSKO

KAŠTEL ZRINSKOGA SREBRA

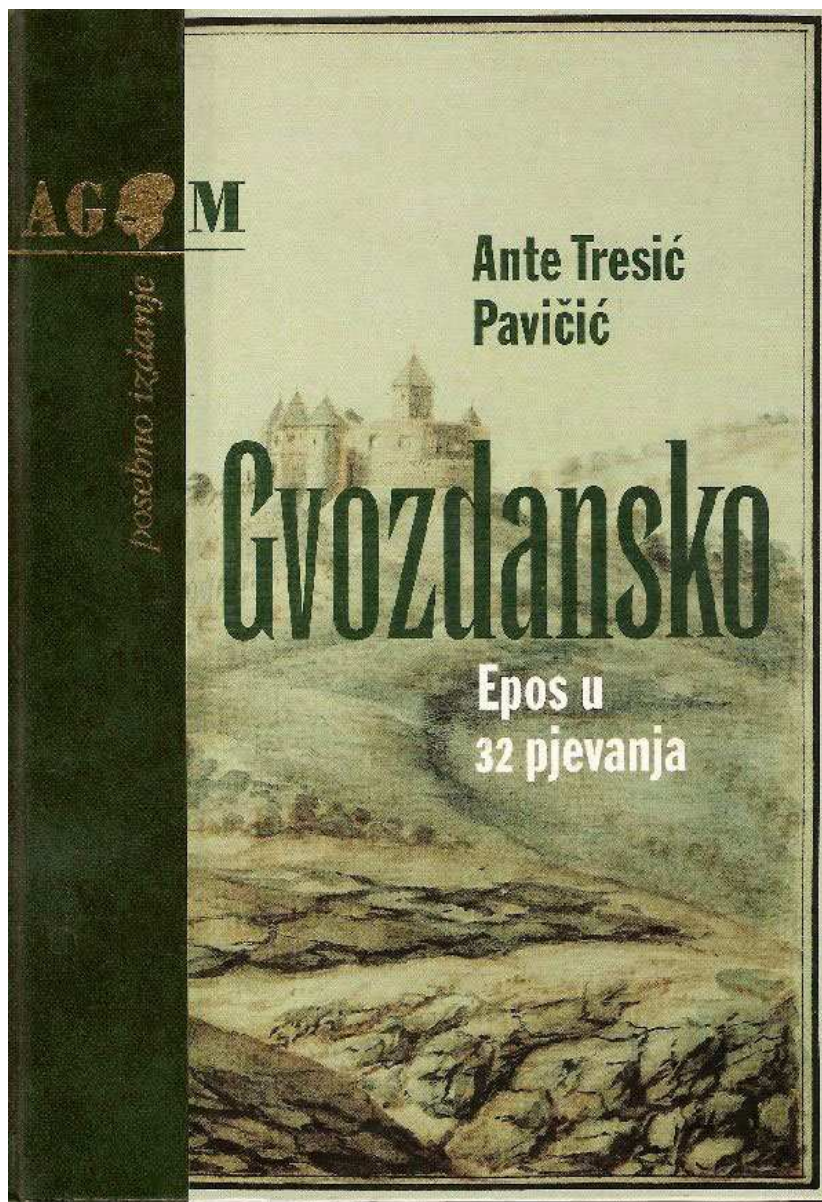
Grad Gvozdansko najprije je pokušao osvojiti Malkoč-beg godine 1561. i to dva puta. Najveća opasnost prijetila je 1566. kada su Turci osvojili Novigrad Zrinski, današnji Dvor. Zatim na Gvozdansko dva puta navaljuje Ferhad-beg Sokolović i to godine 1574. i 1576. Junačka posada, uz pomoć hrvatske banske vojske, odbila je sve te napadaje.[9] Ponovno Ferhad-beg, 3. listopada 1577. započinje treći napad na Gvozdansko. Pod gradom je ostavio manji dio snaga samo zbog pasivne opsade, zatim se povukao u Novigrad gdje je popravio most preko Une, kako bi preko njega dovukao teško topništvo za napade na utvrđene gradove Zrinskih. Potom je skrenuo do grada Zrina, te ga nakon kratke opsade i osvojio. Oko Božića 1577. Ferhad-beg se vratio pod Gvozdansko s velikom vojskom od 5.000[10] do 10.000[11] turskih napadača i vlaških martolozu te ga opkolio sa svih strana. U gradu se našlo tada tristotinjak branitelja, većinom rudara i nešto stalnih stražara. Obranom su zapovijedali četiri hrabra kapetana: Damjan Doktorović, Juraj Gvozdanić, Nikola Ožegović i Andrija Stipšić.[12] U gradu je bilo premalo hrane i vode, a i baruta, jer je grad bio posljednji puta opskrbljen još u kolovozu, te se nije uspio dovoljno dobro pripremiti za zimu. Stoga je u gradu zavladao glad i žeđ, a ponestalo je i ogrijeva, a zima je bila vrlo hladna. Posada grada je unatoč svim teškoćama odbijala sve ponude za predaju.

Na Božić 25. prosinca 1577. Ferhad-beg ponovno je ponudio braniteljima Gvozdanskog predaju, koju su hrabri branitelji odbili. Posada grada je 9. siječnja 1578. ostala sasvim bez hrane, a Ferhad-beg je još jednom pozvao posadu na predaju, nudeći im nesmetani prolaz do slobodnog dijela Hrvatske. Očekujući dolazak u pomoć kraljevske vojske branitelji su zbog svoje časti ponosno odbili taj način izdaje.[13] Tada je bijesni Ferhad-beg u sljedeća tri dana organizirao tri velika juriša kojima je pokušao zauzeti Gvozdansko, no bezuspješno. Sve juriše posada Gvozdanskog izmučena glađu i hladnoćom odbila je očajničkim i nadljudskim naporima. Nakon tri dana žestokih borbi na životu je ostalo još samo tridesetak branitelja, koji su bili praktički bez streljiva. Tijekom noći 12. na 13. siječnja 1578. ugasile su se sve vatre u gradu. Ujutro kad su Turci krenuli u napad nije se oglasila ni jedna puška, pa su bez ikakva otpora provalili vrata tvrđave, ušli u grad i ostali zatečeni strahovitim prizorom. Svi su branitelji bili na svojim položajima smrznuti i mrtvi, a u gradu nije bilo ni hrane, ni vode, ni streljiva, ni ogrjeva. Ovim prizorom bio je iznenađen i sam Ferhad-beg kojega je zadivila hrabrost branitelja grada. Oni su radije izginuli od gladi i hladnoće nego se predali. Poštujući njihovo junaštvo, zapovjedio je da se pronađe i dovede svećenik kako bi ih se pokopalo po kršćanskom obredu (Laszowski 1912.).[14] Očito je to bila najveća počast koju je turski osvajač mogao i želio dati mrtvim braniteljima Gvozdanskog. U osvajanju Gvozdanskog sudjelovali su članovi novigradske turske posade i vlaški martirolozi, a novski Ahmed-aga Veletanlić imenovan je za turskog kapetana gvozdanske kapetanije. Njegova pisma svjedoče o događajima iz tog vremena.[15]

Iz biblijskih vremena u svjetskoj ratnoj povijesti poznata je tragedija židovske utvrde Massada. Tragedija tekšaškog Alamo istoznačnica je najveće vojničke hrabrosti, dragovoljnog žrtvovanja za domovinu i junačkog otpora do posljednjeg čovjeka. To je junaštvo najpoznatije zbog filmskih prikaza i dobro je poznato i među Hrvatima. Međutim, tragičan je paradoks da u hrvatskoj povijesti ostaje nepoznat još blistaviji primjer junaštva, obrane na život i smrt od žestokog neprijatelja, od gladi i hladnoće, kada je 13. siječnja 1578. do posljednjega čovjeka izginula obrana tvrđave Gvozdansko. Branitelji su imali ponudu za preživjeti, no nisu željeli predati grad, radije su izabrali časnu smrt! Na žalost i sramotu, junačka obrana utvrde Gvozdanskog ubrzo se izgubila u

prešućivanoj i zatajenoj hrvatskoj prošlosti. Danas o tragediji i junaštvu Gvozdanskog malo koji Hrvat išta znade.

U školama se ne uči da je hrvatski političar i književnik Ante Tresić Pavičić autor najduljeg hrvatskog epa, ikada napisanog, o najviteškijem i najnevjerojatnijem djelu u povijesti čovječanstva.[16] Nakon tri godine rada, od 1937. do 1940. ostvario je svoje životno i povijesno djelo, hrvatski ep Gvozdansko sastavljen od 21 406 rimovanih deseteraca u 32 pjevanja. U svom predgovoru autor navodi kako ne poznaje u povijesti čovječanstva uzvišenijeg primjera vršenja dužnosti prema Bogu, prirodi i djedovini od onoga na Gvozdanskom. Ističe činjenicu da se hrvatski velikaši i plemići, osim vrlo rijetkih iznimaka, nisu iseljavali da izmaknu navalnom barbarstvu, te su uzorno ginuli. Tumači da u Hrvatskoj nije bilo ropstva, seljak je posjedovao svoju zemlju, a plemićku je obrađivao pod određenim uvjetima. U Banovini je bilo nešto teže, ali ni tu ropstva nije bilo, a hrvatski plemići su bili obično vrlo humani, dok su najveći silnici bili uljezi sa sjevera. Za vjerovati je da zato jer nisu bili roblje, rudari i težaci Gvozdanskog nisu željeli predati grad turskim osvajačima. Bez povijesnog ponosa nema narodne svijesti, poručuje u predgovoru[17] autor Ante Tresić Pavičić. Zamisao i radni zanos autora bio je probuditi hrvatski narodni ponos. No, ep je objavljen tek nakon šest desetljeća od svog ostvarenja (!), dakle tek 2000. godine. Iako se u epu pjeva o velikoj tragediji branitelja Gvozdanskog, to vebno književno djelo ostaje nedovoljno

poznato, najvjerojatnije zbog političkih okolnosti koje su nastupile iste godine kad je knjiga i objavljena.

Školski obrazovni sustav na stari komunistički način oblikuje hrvatsku povijest, ne utvrđuje nacionalne prioritete te prešućuje i krivotvori čak i najnoviju povijest Domovinskog obrambenog rata. Nezainteresiranost medija, nesavjesnost ministarstava i političara, uzrok su da Gvozdansko ostaje sve do danas zatajeno hrvatskoj javnosti. Prema navodima hrvatskih povjesničara Gvozdansko nikada u svojoj povijesti nije bilo arheološki istraženo. Sveobuhvatno arheološko istraživanje grada i njegove okoline, kao i pripadajućih rudnika, trebalo bi biti prioritetni nacionalni interes, jer bi nalazi otkrili puno toga zanimljivog. Potrebitost i korisnost takvog istraživanja potvrđuju stručnjaci.[18] Poglavitito zbog toga jer povijesni izvori ukazuju da je ta zrinska utvrda posebno spomen-mjesto hrvatskog junaštva. Grad svakako treba urediti i zaštititi, jer Gvozdansko zaslužuje postati hrvatsko nacionalno i vojno svetište te hodočasničko mjesto sjećanja na smisao i vrijednost žrtve za domovinu.

[1] Milan Kruhek, Kostajnica u protuturskoj obrani Hrvatskoga Kraljevstva, Znanstveni rad, (HIP, Zagreb 21.11.2001.)

[2] Damir Borovčak emisija "Vjera u sjeni politike" (Radio Marija, 28. rujna 2008.); HKV-portal, 31. kolovoza 2009.

[3] Milan Kruhek, Zrinski zbornik (Društvo prijatelja Zrina, Hrvatska Kostajnica 2/1997.), str. 107

[4] Ivan Mirnik, Srebra Nikole Zrinskog (DPUH, Zgareb 1992.), str. 48

[5] Milan Kruhek, Gvozdansko, Kaštel zrinskoga srebra (MHAS, Split 2007.), str. 7-8

- [6] Isto kao 3, str 53
- [7] Isto kao 1, str. 72-76
- [8] Isto kao 4, str 9
- [9] Mato Marčinko, Gvozdansko, Hrvatska Masada (Časnički klub 242 i HDPZ, Zagreb 1999.), str. 33
- [10] Isto kao 8, str. 35
- [11] Hrvatski vojnik, Glasilo HV, siječanj 2006.
- [12] Isto kao 11
- [13] Ante Milinović, Zrinski zbornik, (Društvo prijatelja Zrina, Hrvatska Kostajnica 2/1997.), str. 157
- [14] Isto kao 4, str 13
- [15] Isto kao 13, str. 156-157
- [16] Ante Tresić Pavičić, Gvozdansko, Epos u 32 pjevanja (AGM, Zagreb 2000.)
- [17] Isto kao 17, str. 37
- [18] Isto kao 5, str. 23 i 26

2010-01-14, Četvrtak, 14. siječnja 2010.
Gvozdansko - svetište hrvatskog junaštva (2. dio)

Današnje selo Gvozdansko nalazi se u dolini potoka Žirovca, na cesti koja vodi od Gline prema Bosanskom Novom, dvadesetak kilometara od Dvora na Uni (Novigrada). U toj dolini razvijao se život, obrađivala polja, pasla stoka i činilo sve potrebno za proizvodnju hrane rudarima, majstorima kovačima novca i za vojnu posadu. Poviše sela na strmom brijegu još i danas strše ruševine slavnog grada Gvozdansko. Utvrda je spomenik hrvatskog graditeljstva, a kakvoća gradnje potvrđuje se kroz petstoljetnu opstojnost dojmljivih obrisa kula i zidova kaštela. Cijeli kaštel, od tlocrtne slike do građevinskih rješenja, nosi obilježja novog renesansnog duha, ali i srednjovjekovne obrambene građevinske tradicije. Izgradili su ga plemići Zrinski u usponu svoje feudalne moći, za potrebe čuvanja i iskorištavanja svojih novih gospodarskih planova. U okolnim šumama nalazili su se bogati rudnici srebra i olova, koji su omogućavali postojanu i junačku obranu Hrvatskog Kraljevstva od Turaka. U tvrđavi je uvijek bila jaka vojnička posada jer je u to doba Gvozdansko bila jedna u nizu važnih utvrda, kao dio hrvatskog obrambenog sustava, kojemu je i sam papa podario naslov predziđe kršćanstva - Antemurale Christianitatis.[1]

Za osvajanje gvozdanske utvrde Turci su dovukli veliku oružanu silu. Neki povijesničari opisujući događaje iz tih vremena spominju pet a neki deset tisuća osvajača. Međutim autori koji opisuju te događaje uz turske vojnike redovito spominju i vlaške martoloze.[2] Tko su to martolozi? Ime dolazi od grčke riječi martolos – grješnik, a označavalo je u tursko vrijeme kršćanina koji je bio pripadnik turskih pomoćnih četa na vojnim pohodima i osiguranju opskrbe redovitim četama[3], odnosno Turci su tako nazivali kršćane koji su služili kao vojnici u turskim pograničnim gradovima.[4] Koji su to kršćani zajedno s Turcima sudjelovali u ratnim pohodima na Hrvatsko Kraljevstvo?

Opisujući taktiku i ciljeve turskih prodora u Pounje mr. Ante Milinović spominje turske pomoćne vlaške čete i stočare, martoloza iz smederevskog i beogradskog pašaluka, kako se naseljavaju u predjele između Une i Vrbasa[5]. Navodi kako je pripremna faza napada na Zrinske gradove-utvrde trajala preko pedeset godina i temeljila se na iznenadnim brzim prodorima turske lake konjice koja je pustošila vatrom i pljačkom okolice utvrđenih objekata, zbog onemogućavanja preživljavanja posada tvrđava. Vlaške martoloze u pomoćnim četama Turci su poticali nagradama u vidu dobitka dijela ratnog plijena i pljačke. Turci su iskorištavali vjerski, etnički i regionalni antagonizam među domaćim življem, a posebno su nagrađivali one koji su prelazili na islam. Odvodili su hrvatsko pučanstvo u roblje, a time zastrašivali i poticali seobu radno sposobnog hrvatskog stanovništva na zapad. Martolozi su se svakodnevno mogli zalijetati preko Une, robiti, paliti i pljačkati, što im je i bio vojni zadatak, kako bi se ostvarila taktika „spaljena zemlja“.[6] Opisujući turska zlodjela autor navodi da je blisko susjedstvo turskih martoloza u najvećoj mjeri ugrozilo daljnji opstanak Hrvata i obranu zrinskog Pounja.

Povijest dolaska Vlaha u područja Bosne, a kasnije i preko Une u današnju Hrvatsku, opisuje i Ante Starčević u knjizi *Pasmina Slavoserbska po Hrvatskoj*.^[7] Turci su običavali u osvojenim zemljama starce poubijati, odrasle rasprodati u ropstvo te ih raseliti po carstvu, žensku djecu također rasprodati, a mušku djecu preodgojiti u Turke. Starčević piše da se narod u vrijeme njegovog djetinjstva u Lici djelio na kranjce, katolike i Vlahe, koji su pak bili slijeditelji istočne crkve.^[8] Hrvati su prozvali Vlasima one bjegunce koji su se poslije bitke na Kosovu 1389. raširili po Hrvatskoj. Opisuje dolazak Vlaha u Hrvatsku, njihovo naseljavanje, dobivene povlastice i zakone kojih su se Vlasi trebali pridržavati, ali nisu, već su započele pljačke i zlodjela s njihovim naseljavanjem.

Mještani Gvozdanskog oduvijek su bili čvrsti u katoličkoj vjeri. Iz prvoga poznatoga popisa župa Zagrebačke biskupije 1334. godine, vidi se pripadnost Gvozdanskog župi u Žirovcu. Popis župa iz 1501. spominje već tada katoličku župu u Gvozdanskom. To znači da je tada Gvozdansko živjelo punim zamahom. Dolaskom Turaka hrvatski katolički narod iz župe Gvozdansko i susjednih župa, naglo je počeo nestajati. Mnogi su ubijeni ili odvedeni u tursko roblje, dok je dio stanovništva pobjegao u progonstvo, u Austriju, Slovačku i Mađarsku. Početkom 18. stoljeća, tada već pod Austro-ugarskom upravom, u prostoru oko Gvozdanskog dolazi do većeg naseljavanja Vlaha najvećim dijelom pripadnika pravoslavne vjeroispovjesti. Gvozdansko naseljavaju i novi katolički žitelji, a godine 1769. obnavlja se srednjovjekovna župa pod patronatom sv. Filipa i Jakova. Tako su se pokazale sve tragične posljedice turskih osvajanja u Zrinskom Pounju. Lokalni ratovi donose nesreće vojnicima i civilima, posebno djeci i nemoćnima, ojadi ljude i zaustavi svaki napredak zbog smrti i razaranja. Tako je bilo nekoć, tako je sve do današnjih dana. Nije zato teško uočiti svu tragediju koja je pogodila zrinsko područje kada su se sukobile dvije suparničke velesile, dvije različite religije i civilizacije, koje su baš u Pounju plesale svoj krvavi ples preko tristotine godina. Te su se posljedice pokazale u strašnoj depopulaciji, gospodarskom propadanju i kulturnoj zaostalosti tog prelijepog hrvatskog kraja sve do 20. stoljeća, s nastavkom sve do današnjih dana.

Prije Drugog svjetskog rata, živjelo je u Gvozdanskom preko 300 stanovnika. Nasljednici Vlaha iz turskih vremena, početkom Drugog svjetskog rata počinju opet harati, tada kao srpski četnici. Nastavlja se tako kolo zla po Lici, Bosni i Pounju. Zapamćen je jezoviti genocidni pokolj Hrvata na katolički Božić 1941. u Gvozdanskom.[9] Na sam Božić selo napadaju „partizani“, upravo za vrijeme podnevne mise. Pedesetak hrvatskih stanovnika na okrutan način je pobijeno, žene i djevojke silovane, kuće opljačkane, selo i crkva uništeni i zatim spaljeni. Povjesničar Ante Milinović u svom opisu tih događaja donosi i cijelokupan popis ubijenih stanovnika Gvozdanskog, s opisom njihove smrti.[10] Preživjeli su neke detalje tih zločina u Gvozdanskom vidjeli i prepričali, pa je tako i Martin Grabarević doznao kako su mu okrutno i mučenički stradali otac, majka i drugi članovi njegove obitelji. Opisao je ta sjećanja u svojoj knjizi.[11] Danas je u Gvozdanskom podignut spomenik upravo na temeljima rodne kuće Martina Grabarevića, a na spomeniku se nalaze 55 imena osoba koje su stradale na Božić 1941. Spomenik svjedoči kako su nestale cijele obitelji, primjerice iz obitelji Grabarević 13 osoba, iz obitelji Vukorep 9 osoba, iz obitelji Borić 8 osoba... I tu nije bio kraj zločinima. Ponovilo se još jednom godine 1991. Zbog osvete svog poginulog druga pri napadu na Vukovar, pijani četnici upadaju u Gvozdansko. Na spomeniku, koji je podiglo Društvo Zrin, slijede imena troje starijih osoba ubijenih 1991. zbog osvete za nekog lokalnog četnika, stradalog u Vukovaru. Ubijeni su opet iz obitelji Grabarević, bračni par Mato i Ane, iz kuće preko puta spomenika. Zaklani su u podrumu kuće s još jednim rođakom, a kuća je potom opljačkana i zapaljena. Također 1991., ponovno je stradala i zapaljena župna crkva sv. Filipa i Jakova.

Hartman i družba, Zagreb 1876.)

[8] Isto kao 7, str. 28

[9] Isto kao 5, str. 259

[10] Isto kao 5, str. 262 - 269

[11] Martin Grabarević, Kalvarija hrvatskog vojnika (Društvo prijatelja Zrina, Zagreb 1993.), str. 91-93

Danas je na žalost u selu tek desetak stanovnika koji dosljedno nastavljaju čuvati tradiciju hrvatskog čovjeka podno zrinske utvrde Gvozdansko. Oni žive i preživljavaju stoljećima, u vjeri i neprekidnoj borbi za opstanak.

Damir Borovčak

[1] Hrvatski vojnik, glasilo HV, siječanj 2006.

[2] Mato Marčinko, Gvozdansko, Hrvatska Masada (Časnički klub 242 i HDPZ, Zagreb 1999.), str. 35

[3] Vladimir Brodnjak, Razlikovni rječnik (ŠN, Zagreb 1991.)

[4] Bratoljub Klaić, Rječnik stranih riječi (NZ MH, Zagreb 1978.)

[5] Ante Milinović, Zrinski zbornik, (Društvo prijatelja Zrina, Hrvatska Kostajnica 2/1997.), str. 141

[6] Isto kao 5, str. 145

[7] Ante Starčević, Pasma Slavoserbska po Hervatskoj (Lav

2010-01-14, Petak, 15. siječnja 2010.

1. hodocasniki spomen-pohod u GVOZDANSKO (3)

Gvozdansko - svetište hrvatskog junaštva (3. dio)

Prije godinu dana, 13. siječnja 2009. uspinjao sam se kroz šumu u pratnji domaćina Josipa Grabarevića. Obojica smo prtili snijeg penjući se prema gradu, u koji smo jedva ušli, jer bijaše obrasao sav u korov, šiprag i trnje, iako u siječnju nema vegetacije. Razmišljao sam što bi trebalo učiniti da se Gvozdansko otme iz trnja i zaborava. U kuli sam zapalio svijeće i pomolio se sa željom da se ponovno vratim, u isto doba iduće godine.

Godinu dana kasnije, nakon prvog susreta s mjestom velike žrtve i hrvatskog junaštva te 20 godina poslije uspostave slobodne i suverene države Hrvatske, organiziran je 1. hodočasnički spomen-pohod u Gvozdansko. Iz Zagreba su u nedjelju 10. siječnja 2010. stigla dva puna autobusa hodočasnika na mjesto povijesno uzorite junačke obrane domovine, a iz lokalnih okolnih mjesta pristiglo je još toliko ljudi. Po prvi puta služena je misa zadušnica za branitelje Gvozdanskog, koji su se žestoko suprostavili Turcima, posebno po velikoj hladnoći od Božića 1577. do 13. siječnja 1578.g. Bili su tada već znatno oslabljeni, izgladnjeli i promrzli, pa ipak nisu pokleknuli u nastojanju da se ne predaju pod nikakvim uvjetima i turskim ponudama te da obrane grad na život ili smrt od puno nadmoćnijeg neprijatelja.

Pet vijekova poslije te žrtve, na brdu povrh ušća potoka Žirovca i Gvozdne, stoji još uvijek ponosni zrinski grad Gvozdansko. Ime sela, a kasnije i utvrde, potječe vjerovatno od riječi 'gvozd' koja označava 'šumu', a može značiti i nalazište rudača. Za mene će Gvozdansko uvijek značiti nešto čvrsto, nešto uzorito, nešto ponosno i uzvišeno. Nasuprot utvrde, u selu na brijegu, crkva sv. Filipa i Jakova. Nekoliko puta spaljena i srušena do temelja, pa uvijek ponovno obnovljena. Tako i opet obnovljena poslije osloboditeljske akcije 'Oluje'. Od stare crkve u unutrašnjosti samo ploča na kojoj je vidljiva godina 1787. No crkveni spisi svjedoče, župa Gvozdansko starija je više od pet stotina godina.

Misu je predvodio dr. Stjepan Kožul, kanonik Prvostolnoga kaptola zagrebačkog i kroničar povijesnih događaja u zagrebačkoj nadbiskupiji u koncelebraciji domaćina – župnika vlč. Stjepana Filipeca. U propovijedi na nedjelju Krštenja Gospodina dr. Kožul je govorio osim o dubini značaja krštenja Isusova i krštenja svakog pojedinca, ali o gvozdanskim braniteljima iz turskih vremena i mučenicima iz najnovijih povijesnih razdoblja. Na misnom slavu blagoslovljen je i spomen-kamen za Crkvu Hrvatskih mučenika u Udbini.

Nakon misnog slavlja okupljeni hodočasnici uputili su se u povorci do spomenika žrtvama iz Drugog svjetskog rata i Domovinskog rata gdje je održana spomen riječ. Ispred župljana Gvozdanskog Zoran Stunković pročitao je popratno pismo uz spomen kamen za crkvu u Udbini. Predsjednik Hrvatskog Obrambenog Reda Branimir Petener govorio je o opravdanosti žrtve i uzoru za iduće naraštaje, a zatim je Mile Prpa pročitao zahtjev budućem Predsjedniku, Saboru i Vladi RH od strane udruga koje su organizirale 1. hodočasnički spomen-pohod. Uslijedilo je polaganje vijenaca i paljenje svijeća prisutnih predstavnika udruga podno spomenika. Potom su se hodočasnici uputili posjetiti utvrdu. U obilasku utvrde razgledavala se glavna kula u čijoj su se unutrašnjosti zapalile svijeće, a u dvorištu grada Mile Prpa pročitao je svoju pjesmu nadahnutu junačkom obranom grada Gvozdansko.

Za prilaz gradu postavljeno je preko Žirovca brvno uz pomoć lokalnih mještana. Jesenas je raskršćeno raslinje u gradu i oko grada, što potiče na to da grad uskoro mogu početi posjećivati povijesni stručnjaci, izletnici, planinari i putnici namjernici. Gvozdanskom je svakako potrebno posvetiti puno veću i plansku društvenu skrb te najveću medijsku pozornost. Gvozdansko bi svakako trebalo postati mjesto pohoda školske mladeži svih uzrasta, mjesto pohoda ljubitelja prirode i povijesti te mjesto okupljanja iskrenih domoljuba. Gvozdansko zbog svoje tragične povijesti doista zaslužuje (p)ostati svetište hrvatskog junaštva, mjesto molitve i prisege da se domovina nikada i ni pod kakvim uvjetima ne izdaje, ne prepušta požudi neprijatelja ni stranih osvajača. Ovdje bi svaki hrvatski vojnik, a napose zapovjednici, političari i visoki državni dužnosnici, trebali polagati prisegu da nikada, ni pod kakvim uvjetima, ne će izdati domovinu. Gvozdansko bi trebalo postati znamenito i kultno mjesto – svetište hrvatskog junaštva i svetište hrvatskih obrambenih snaga!

Damir Borovčak

**ZAHTJEV
HODOČASNIKA PRVOGA SPOMEN-POHODA U/NA GVOZDANSKO
ZA ZAŠTITU I OBNOVU VELIČANSTVENE HRVATSKE
ZRINSKE UTVRDE GVOZDANSKO**

UZ 432. OBLJETNICU JUNAČKOGA MUČENIŠTVA GVOZDANSKE HRVATSKE, NAKON VELIČANSTVENE SMRTI SVIH BRANITELJA (POGLAVITO HRVATSKIH RUDARA IZ JAPRAGA, SADAŠNJE LJUBIJE I OKOLICE U REPUBLICI BOSNI I HERCEGOVINI) TE PADA ZRINSKE OBRAMBENE UTVRDE DNE 13. SIJEČNJA 1578. POD ONODOBNU TURSKU VELEVLAST – MI, HODOČASNICI PRVOGA SPOMEN-POHODA U GVOZDANSKO ZAHTIJEVAMO NEODGODIVU I HITNU ZAŠTITU I OBNOVU ZRINSKE UTVRDE GVOZDANSKO!

ZAHTJEV UPUĆUJEMO PONAJPRIJE BUDUĆEMU PREDSJEDNIKU, SABORU I VLADI RH, TE MINISTARSTVIMA OBNOVE I KULTURE. NEKA SE GVOZDANSKE RUŠEVINE

PRETVORE U SPOMEN-DOM POVIJESNOGA JUNAŠTVA I MUČENIŠTVA! NEKA TAJ SPOMEN-DOM OD ZABORAVA OBRANI GVOZDANSKO!

ŠTOVIŠE, KAKO NISU SAMO TURCI UBILI ZRIN GODINE 1577. I GVOZDANSKO 1578., NEGO I GORI ČETNICI 1941., 1943., 1945. PA OPET 1991., NEKA MINISTARSTVO KULTURE RH, PRIMJERICE, ODUSTANE OD KUKAVIČKE OBNOVE ČETNIČKOGA SPOMENIKA U SRBU, A GVOZDANSKIM SPOMEN-DOMOM POTVRDI POVIJESNU ISTINU!

POZIVAMO I SVE DOBRE LJUDE U DOMOVINI I DILJEM SVIJETA: SVOJIM DAROVNICAMA POSPJEŠITE ZAŠTITU I OBNOVU GVOZDANSKOGA GRADA I NJEGOVO PREPORODNO PROMAKNUĆE U BLISTAVU HRVATSKU ZNAMENITOST!

NEKA NAŠE SLJEDEĆE HODOČASNE SPOMEN-POHODE U GVOZDANSKO I NA GVOZDANSKI GRAD SVEČANOM PRATNJOM UZVIŠE POVIJESNE POČASNE UDRUGE, POSTROJBE DRAGOVOLJACA IZ HRVATSKOG OBRAMBENO-OSLOBODITELJSKOG ILI DOMOVINSKOGA RATA I NOVE POSTROJBE HRVATSKE VOJSKE, A JEDNOM I NAJVIŠI DRŽAVNI DUŽNOSNICI. NEKA UGLEDNICI SPOZNAJU I PRIZNAJU ISTINU PA NAM SE PRIDRUŽE, JER I ZA NJIH UTIREMO HRVATSKE VJEČNE HODOČASNE STAZE!

UJEDNO POZIVAMO HRVATSKO ŠKOLSTVO I ZNANOST: UVRSTITE U ŠKOLSKE UDŽBENIKE I VELIČANSTVENU TRAGIČNU POVIJEST GVOZDANSKOGA, KAKO BI NAŠA MLADEŽ I BUDUĆI NARAŠTAJI UČILI O ČASNIM I JUNAČKIM SMRTIMA BRANITELJA TE ZRINSKE UTVRDE, A JEDNAKO I O TRAGEDIJAMA HRVATA GVOZDANSKOG I ZRINA U XX. STOLJEĆU!

ISTO TAKO POZIVAMO UMJETNIKE, POSEBICE SLIKOPISNE ILI FILMSKE REDATELJE: UMJETNIČKIM DJELIMA ZAUVIJEK ZABILJEŽITE ČUDESNE BRANITELJE GVOZDANSKOGA GRADA TE INE VRHUNCE HRVATSKIH POVIJESNIH TRAGEDIJA, JER JE U HRVATA JEDVA ITKO ČUO – PRIMJERICE – ZA GVOZDANSKO, A DA GA IMA IJEDAN INI NAROD, ODAVNA BI ZA TAKVU DIKU ZNAO SAV SVIJET.

OD ZABORAVA SPASIMO

NAJLJEPŠE BISERE HRVATSKE POVIJESTI!

U/NA GVOZDANSKOME, DNE 10. SIJEČNJA 2010.

U IME HODOČASNIKA PRVOGA SPOMEN-POHODA U/NA GVOZDANSKO

PRIPREMNO-PROVEDBENI ZDRUG UDRUGA

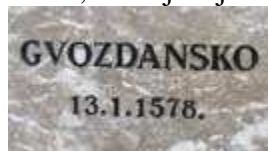
- BOSANSKOHERCEGOVAČKI HRVATI ZAGREB •
- HVIDR-A – HRVATSKI VOJNI INVALIDI DOMOVINSKOGA RATA – ZAGREB •
- HZ – HRVATSKI ZBOR •
- MACELJ 1945. •
- HOZ – HRVATSKI OBREDNI ZDRUG – JAZOVKA •
- HOR – HRVATSKI OBRANBENI RED •

Damir Borovčak

Gvozdansko - svetište hrvatskog junaštva (3. dio)

Petak, 15. siječnja 2010.

Prije godinu dana, 13. siječnja 2009. uspinjao sam se kroz šumu u pratnji domaćina Josipa Grabarevića. Obojica smo prtili snijeg penjući se prema gradu, u koji smo jedva ušli, jer bijaše obrasao sav u korov, šiprag i trnje, iako u siječnju nema vegetacije. Razmišljao sam što bi trebalo učiniti da se Gvozdansko otme iz trnja i zaborava. U kuli sam zapalio svijeće i pomolio se sa željom da se ponovno vratim, u isto doba iduće godine. Godinu dana kasnije, nakon prvog susreta s mjestom velike žrtve i hrvatskog junaštva te 20 godina poslije uspostave slobodne i suverene države Hrvatske, organiziran je 1. hodočasnički spomen-pohod u Gvozdansko. Iz Zagreba su u nedjelju 10. siječnja 2010. stigla dva puna autobusa hodočasnika na mjesto povijesno uzorite junačke obrane domovine, a iz lokalnih okolnih mjesta pristiglo je još toliko ljudi. Po prvi puta služena je misa zadušnica za branitelje Gvozdanskog, koji su se žestoko suprostavili Turcima, posebno po velikoj hladnoći od Božića 1577. do 13. siječnja 1578.g. Bili su tada već znatno oslabljeni, izgladnjeli i promrzli, pa ipak nisu pokleknuli u nastojanju da se ne predaju pod nikakvim uvjetima i turskim ponudama te da obrane grad na život ili smrt od puno nadmoćnijeg neprijatelja. (D. Borovčak)

Komentari

+3 [#1](#) GVOZDANSKO — ana95 14-01-2010 20:56

Suze, ponos ,dostojanstvo a ujedno i strašna tuga prožimali su me dok sam čitala o našim hrabrim mučenicima sa GVOZDANSKOG. SRAMOTA je da moja generacija o tome ništa ne zna i da se i danas u slobodnoj HRVATSKOJ prešućuje istina o tom dijelu naše iznimne povijesti. Pitam se što će se prešutiti o DOMOVINSKOM RATU. Nadam se da ćemo u idućim danima koji nam slijede poklonit se GVOZDANSKIM žrtvama koji su na tako častan način pali za HRVATSKU. Neka im je spokoj duši.

[Citiraj](#)

0 [#2](#) UZ GVOZDANSKO JE BLIZU I ZRIN! — tonča 14-01-2010 22:29

Zahvaljujući gosp.D.Borovčaku, otkrivamo polako, ali sigurno, još više povijest "Lijepa naše"! Uz Gvozdansko, potrebno je dodati još jedno mjesto, a to je Zrin. Da li bi se moglo još nešto učiniti misle i planinari! Upravo jednom planinarskom obilaznicom, gdje bi bili uvršteni spomenuti stari gradovi, uz još poneke, značajne za našu povijest, mogli bismo dobiti lijepa mjesta za obilasku, kako ne bi ta mjesta i okoliš ostali samo na riječima, nego i djelom!

[Citiraj](#)

0 [#3](#) ODG: Gvozdansko - svetište hrvatskog junaštva (3. dio) — gracena 14-01-2010 22:36

Svima koji su se odazvali da osobnim učešćem uveličaju Prvi spomen-pohod u/na Gvozdansko izražavam javno zahvalu i pohvalu.

A propo upućene zamolbe u vidu Zahtjeva s obzirom tko sve od predstavnika službene Vlasti na svaku od stravično proživljenih tragedija vlastitog naroda glumata suosjećajnost u ime naroda , čisto sumnjam da će im ikada i ikome od takovih likova pasti na pamet odazvati se u/na Gvozdansko. Licemjerno u većini slučajeva pojave se npr. slučaj Bleiburg, (o ostalim mjestima ne žele ni čuti, a kamoli pojaviti se) , a isključivo radi prikupljanja političkih poena potrebitih pri osvajanju prevlasti pri reizboru vlasti , ponajmanje (čast izuzecima, malen ih je broj) poradi osobno iskrenog izraza osjećaja žala nad proživljenom stravičnom patnjom pripadnika vlastitog naroda. Predlažem da se prilog poštovanog g.D.Borovčaka, s obzirom na važnost sadržajne tematike izdvoji iznad kako bi bio uočljiviji posjetiteljima portala , jer, budući da većina Hrvata do trenutka objave priloga nije imala priliku steći spoznaju o vrlo značajnom događanju iz ranog razdoblja vlastite nam povijesti . Za hrvatski narod u cjelini je itekako bitno steći što više i čim prije spoznaje na temelju vjerodostojnih činjenica.